

การนำนโยบายการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ไปปฏิบัติ : ศึกษาเฉพาะกรณี มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง*

The implementation of the policy to improve the economic and social wellbeing of the country : The project aims to upgrade the economic & social wellbeing of the sub-district(an integrated case study of Thaksin University, Phatthalung Campus : 1 university per sub-district)

เรืองวุฒิ ช่วยยก**

Ruangwut Chuayyok

6314832072@rumail.ru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1)กระบวนการนำนโยบายการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ(1ตำบล1มหาวิทยาลัย)ไปปฏิบัติของมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง (2)ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินนโยบายการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ(1ตำบล1มหาวิทยาลัย)ของมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง (3)แนวทางในการแก้ไขอุปสรรคปัญหาในการดำเนินนโยบายการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ(1ตำบล1มหาวิทยาลัย)ของมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง ผู้วิจัยเลือกการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิจัยเอกสารและวิจัยสนามโดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 5 กลุ่ม มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด 75 คน ทำให้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ คือ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่ากระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติดำเนินการใน 2 ส่วน คือ ระดับตำบล และระดับมหาวิทยาลัย ประเภทกิจกรรมที่ดำเนินการมี 4 ด้าน คือ 1.การพัฒนาสัมมาชีพและสร้างอาชีพใหม่ 2.การสร้างและพัฒนา 3.การนำองค์ความรู้ไปช่วยบริการชุมชน 4.การส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าปัญหาอุปสรรคของโครงการ คือ ขาดความร่วมมือของเอกชน, ความแม่นยำของการลงข้อมูล, ผลกระทบจากโควิด19 และงบประมาณที่ล่าช้า วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าแนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรค มี 4 ด้านโดยเน้นการสร้างสรรคนวัตกรรมโดยนำภูมิปัญญาดั้งเดิมมาเป็นพื้นฐาน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คืออาจารย์ที่ปรึกษาตำบลควรมีอย่างน้อย 2 ท่าน และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไปคือการนำผู้ให้ข้อมูลสำคัญ5กลุ่ม เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อวิจัยเชิงปริมาณครั้งต่อไป

คำสำคัญ: เศรษฐกิจฐานราก; นวัตกรรม; นวัตกรรม

*บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่อง การนำนโยบายการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ไปปฏิบัติ : ศึกษาเฉพาะกรณี มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

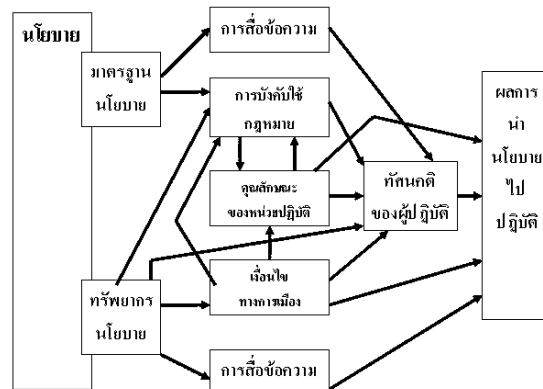
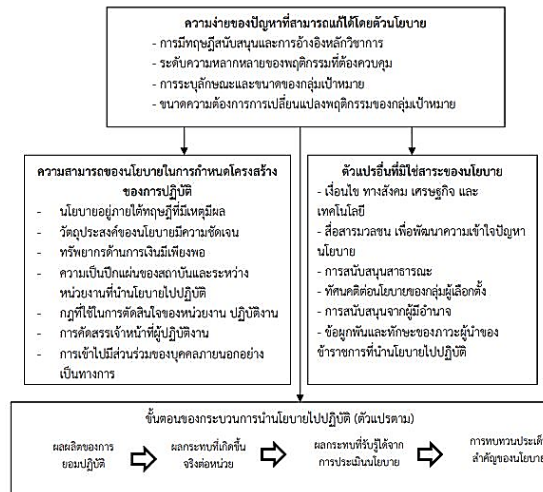
**นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บทนำ

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศ ประชาชนว่างงาน และบัณฑิตจบใหม่ไม่สามารถหางานทำได้ รวมถึงนักศึกษาได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง ประชาชนที่ว่างงานย้ายกลับถิ่นฐานจำนวนมากส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมา นโยบายการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศจึงมุ่งเน้นการฟื้นฟูเศรษฐกิจในระดับชุมชนทั้งการสร้างงาน การพัฒนาอาชีพในชุมชนเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้ “พ.ร.ก.ให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหา เยียวยา และฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019” ได้มีโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) เพื่อแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีมหาวิทยาลัยของรัฐกว่า 80 แห่งที่กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ให้เป็นพื้นที่ที่ซื้องค์ความรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีอยู่ทำงานประสานและร่วมงานกับจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่น ๆ วันที่ 2 ตุลาคม 2563 คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติโครงการภายใต้กรอบแนวคิดการจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อขอใช้จ่ายเงินกู้ภายใต้แผนหรือโครงการที่ 3 ตามบัญชีท้ายพระราชกำหนดฯ รอบที่ 1 วงเงินรวม 92,400 ล้านบาท จำนวน 33 โครงการ วงเงินรวม 58,912.21 ล้านบาท กรอบวงเงินคงเหลือ 33,487.79 ล้านบาท โดยมีโครงการที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบในหลักการแล้วและหน่วยงานอยู่ระหว่างจัดทำข้อมูลเพิ่มเติม จำนวน 2 โครงการ วงเงินรวม 29,420.800 ล้านบาท ได้แก่ โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) วงเงิน 13,500.000 ล้านบาท และโครงการยกระดับเศรษฐกิจชุมชนด้วยการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ เพื่อบรรเทาผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 วงเงิน 15,920.800 ล้านบาท สำหรับโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2563 เห็นชอบให้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ โดยมีมหาวิทยาลัยในพื้นที่เป็นหน่วยบูรณาการโครงการ การจ้างงานการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมที่มีความครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ ตามปัญหาและความต้องการของชุมชน คือ 1.การพัฒนาสัมมาชีพและสร้างอาชีพใหม่ 2.การสร้างและพัฒนา Creative Economy 3.การนำองค์ความรู้ไปช่วยบริการชุมชน 4.การส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม Circular Economy

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษากระบวนการดำเนินการดำเนินโครงการ กิจกรรม เป้าหมาย และปัญหาอุปสรรค รวมทั้งแนวทางในการแก้ไข โดยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ, แนวคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ, แนวคิดเกี่ยวกับการคลังสาธารณะ, แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายการคลัง, แนวคิดเกี่ยวกับหนี้สาธารณะ, แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม, ข้อมูลจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ข้อมูลจากกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, ข้อมูลจากสำนักส่งเสริมการบริการวิชาการและภูมิปัญญาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ ตัวแบบทั่วไป และตัวแบบสหองค์การ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งใช้วิธีวิจัยเอกสาร โดยทำการรวบรวมข้อมูล จากตำรา, บทความทางวิชาการ, วารสาร, งานวิจัย, สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้อง และใช้วิธีวิจัย สหนาม โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ด้วยการให้แบบสอบถามแบบเจาะลึกต่อกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูล สำคัญโดยพิจารณาจากคุณสมบัติเป็น 5 กลุ่ม และใช้แบบสอบถาม 5 แบบ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด 75 คน เพื่อ ตอบวัตถุประสงค์วิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ด้วยการให้แบบสอบถามแบบเจาะลึกต่อกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูล สำคัญโดยพิจารณาจากคุณสมบัติเป็น 5 กลุ่ม ใช้แบบสอบถาม 5 แบบ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด 75 คน ดังนี้

1. ผู้อำนวยการดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินโครงการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงการ อุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จำนวน 2 คน
2. เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการจัดทำโครงการ การดำเนินโครงการ และการประสานงานกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องกับการยกระดับเศรษฐกิจและสังคม จำนวน 3 คน
3. ผู้รับจ้างปฏิบัติงานตามโครงการในตำบล “นวัตกรรมชุมชน” มีทั้งหมด 65 ตำบล โดยเลือกตัวแทนตำบล ละ 1 คน เป็นจำนวน 65 คน
4. เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน
5. ผู้ประกอบการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการ จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร เป็นวิธีการศึกษาค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปโดยการรวบรวมเอกสารซึ่ง เป็นข้อมูล ที่มีการบันทึกไว้แล้วโดยผู้อื่น ได้แก่
 - 1.1 หนังสือทั่วไป ได้แก่ เอกสารประกอบการบรรยายจากโครงการรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง รวมถึงเอกสารทางวิชาการ วารสาร สิ่งพิมพ์ เป็นต้น
 - 1.2 หนังสืออ้างอิง ได้แก่ สารานุกรม พจนานุกรม เป็นต้น
 - 1.3 งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เป็นงานที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องนั้นอย่างละเอียด
 - 1.4 เอกสารของทางราชการ เป็นเอกสารที่ส่วนราชการทำขึ้น ได้แก่ หนังสือเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี,

แนวทางการดำเนินงาน โดยสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, หนังสือราชการ ของ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง ตลอดจนคู่มือการดำเนินโครงการ

2. การวิจัยสนาม ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการให้แบบสอบถามแบบเจาะลึกต่อกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสอบถามแบบกึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยได้แนะนำตัวเอง, บอกวัตถุประสงค์ของการวิจัย และ กำหนดประเด็นคำถามตามคุณสมบัติแก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 5 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้อำนวยการดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ จำนวน 2 คน

ประเด็นคำถาม

1. กระบวนการดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ของ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง มีรูปแบบการดำเนินโครงการ ให้เป็นไปตามที่กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กำหนดอย่างไรบ้าง

2. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ของ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

3. แนวทางที่ค้นพบเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ของ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุงในระยะต่อไป

กลุ่มที่ 2 เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการจัดทำโครงการ การดำเนินโครงการ และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน

ประเด็นคำถาม

1. กระบวนการใดบ้างที่มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง ได้ดำเนินการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ

2. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ของ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

3. ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ของ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

กลุ่มที่ 3 ผู้รับจ้างปฏิบัติงานตามโครงการในตำบล “นวัตกรรมชุมชน” จำนวน 65 คน

ประเด็นคำถาม

1. ในตำบลที่รับผิดชอบมีการดำเนินงานยกระดับเศรษฐกิจด้านใดบ้าง และแต่ละด้านมีรูปแบบอย่างไร

2. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ของตำบลที่รับผิดชอบในแต่ละด้าน

3. ข้อเสนอเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ของตำบลที่รับผิดชอบในแต่ละด้าน

กลุ่มที่ 4 เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน

ประเด็นคำถาม

1. วัตถุประสงค์ชุมชนเข้ามาติดต่อเพื่อดำเนินการยกระดับเศรษฐกิจด้านใดบ้าง และการดำเนินการในแต่ละด้านเกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลอย่างไร

2. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานร่วมกับโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ของ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ของ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง ในระยะต่อไป

กลุ่มที่ 5 ผู้ประกอบการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการ จำนวน 3 คน

ประเด็นคำถาม

1. วัตถุประสงค์ชุมชนเข้ามาดำเนินการยกระดับเศรษฐกิจในตำบลด้านใดบ้าง และภาวะเศรษฐกิจในตำบลก่อนและหลังที่วัตถุประสงค์ชุมชนเข้ามา มีความแตกต่างกันอย่างไร

2. ปัญหาอุปสรรคในการทำงานร่วมกับวัตถุประสงค์ชุมชน ในโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ของ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ของ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง ในระยะต่อไป

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งมี 3 ข้อ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษากระบวนการนำนโยบายการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ไปปฏิบัติ ของ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

พบว่า กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ของ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง ดำเนินการใน 2 ส่วน คือ ระดับตำบล (Tambon System Integrator: TSI) และระดับมหาวิทยาลัย (University System Integrator: USI) ดูแล้วรับผิดชอบ 65 ตำบล คือจังหวัดพัทลุง 61 ตำบล และจังหวัดสงขลา 4 ตำบล ซึ่งประเภทกิจกรรมที่ดำเนินการฟื้นฟูเศรษฐกิจ มี 4 ด้านเหมือนกัน คือ

- 1.การพัฒนาสัมมาชีพและสร้างอาชีพใหม่ (การยกระดับสินค้า OTOP/อาชีพอื่น ๆ)
- 2.การสร้างและพัฒนา Creative Economy (การยกระดับการท่องเที่ยว)
- 3.การนำองค์ความรู้ไปช่วยบริการชุมชน (Health Care/เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ)
- 4.การส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม/Circular Economy (การเพิ่มรายได้ หมุนเวียนให้แก่ชุมชน)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการดำเนินนโยบายการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ของ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 5 กลุ่ม ให้ข้อมูลว่าปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการมีดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้อำนวยการดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินโครงการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

พบว่า ปัญหาอุปสรรคของโครงการ คือ ขาดการร่วมมือของเอกชน การลงข้อมูลในระบบ CBD ยังขาดความถูกต้องแม่นยำเนื่องจากขาดการตรวจสอบหลังจากนวัตกรลงข้อมูล เช่น การปักพิกัดแหล่งน้ำ บางแหล่งมีการปักพิกัดผิดกับแหล่งน้ำในพื้นที่จริง ทำให้เมื่อลงพื้นที่สำรวจศักยภาพตำบลไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรที่แท้จริงได้

กลุ่มที่ 2 เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการจัดทำโครงการ การดำเนินโครงการ และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับเศรษฐกิจและสังคม

พบว่า ปัญหาอุปสรรคของโครงการ คือ ขาดคู่มือการดำเนินโครงการจาก กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่ชัดเจน และเนื่องจากเป็นโครงการใหม่ทางชุมชนยังไม่เข้าใจการทำงาน จึงต้องใช้เวลาในการสร้างความเข้าใจให้กับชุมชนในช่วงแรก และจากการระบาดของโควิด 19 ทำให้ต้องติดต่อประสานงานทาง Online ทำให้เกิดการสื่อสารผิดพลาด จากหลายปัจจัย เช่น การประชุมทางออนไลน์ สัญญาณอินเทอร์เน็ตบางคนไม่เสถียร ทำให้ข้อมูลบางส่วนขาดตกบกพร่องไปแพลตฟอร์มในการลงข้อมูลมีหลายช่องทางทำให้บางครั้งการลงข้อมูลในระบบเกิดความสับสนและขาดผู้ดูแลในระบบ

กลุ่มที่ 3 ผู้รับจ้างปฏิบัติงานตามโครงการในตำบล “นวัตกรชุมชน”

พบว่า ปัญหาอุปสรรคของโครงการ คือ ผลกระทบจากโควิด 19 ทำให้การรวมกลุ่มหรือประชุมกลุ่มค่อนข้างยาก และเมื่อติดต่อสื่อสารกันทาง Online ทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อน และในแต่ละพื้นที่ที่มีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันทำให้ยากในการกำหนดแผนงานของนวัตกร ในส่วนของตำบลที่ไม่มีสินค้าโดดเด่น ไม่มีวิสาหกิจชุมชนที่ชัดเจน ทำให้ยากต่อการพัฒนาตำบลและผู้นำชุมชนไม่เปิดใจรับฟังและไม่ให้ความร่วมมือเนื่องจากเห็นว่านวัตกรชุมชนยังขาดประสบการณ์ ทั้งความต่อเนื่องของงบประมาณจนไม่สามารถสร้างความชัดเจนในการดำเนินงานร่วมกับชุมชนได้อย่างชัดเจน

กลุ่มที่ 4 เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น

พบว่า ปัญหาอุปสรรคของโครงการ คือ งบประมาณ จากความล่าช้าของงบประมาณและงบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนวัตกรรมและประชาชน ทำให้การทำงานของนวัตกรรมไม่เป็นไปตามกำหนดที่วางไว้และไม่ตอบสนองต่อประชาชน

กลุ่มที่ 5 ผู้ประกอบการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการ

พบว่า ปัญหาอุปสรรคของโครงการ คือ นวัตกรรมชุมชนเข้ามาติดต่อประสานงานไม่ต่อเนื่องทำให้การดำเนินการสร้างผลิตภัณฑ์หรือสินค้าความเชื่อมโยงหรือไม่ทันต่อการใช้งาน นวัตกรรมต้องการเปลี่ยนแปลงสินค้าให้ดีขึ้นแต่ยังไม่เข้าใจคุณลักษณะของสินค้าส่งผลให้สินค้าบางชนิดเสื่อมคุณภาพเร็ว และการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้เข้าไปมีส่วนร่วม เช่นในการประชุม ยังไม่ทั่วถึงทุกกลุ่ม และระยะเวลาในการผลิตเร่งรัดเกินไปทำให้ผลิตไม่ได้ตามจำนวนที่ต้องการ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินนโยบายการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ของมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

แนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคของโครงการทั้ง 65 ตำบล ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดพัทลุง 61 ตำบล และจังหวัดสงขลา 4 ตำบล มีทั้งหมด 4 ด้านในการแก้ไข สามารถสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคของทุกตำบลได้ดังนี้

ด้านที่ 1 การพัฒนาสัมมาชีพและสร้างอาชีพใหม่ (การยกระดับสินค้า OTOP/อาชีพอื่น ๆ) การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการทำการตลาดออนไลน์พร้อมกับออนไลน์ โดยการสร้างเรื่องเล่าที่มาให้กับสินค้า

ด้านที่ 2 การสร้างและพัฒนา Creative Economy (การยกระดับการท่องเที่ยว) ในชุมชน การสร้างจุดเช็คอินและประชาสัมพันธ์ผ่านรูปแบบสื่อต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์สั้น ในการสร้างเรื่องเล่าของสถานที่ท่องเที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยวต้องเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, เชิงวัฒนธรรม และเชิงเกษตร ซึ่งจะสอดคล้องกับพื้นที่ 65 ตำบล

ด้านที่ 3 การนำองค์ความรู้ไปช่วยบริการชุมชน (Health Care/เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ) การนำนวัตกรรมสมัยใหม่บูรณาการเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมในการสร้างสิ่งใหม่ในการบริการแก่ประชาชนทุกกลุ่ม

ด้านที่ 4 การส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม/Circular Economy การวิเคราะห์ทรัพยากรในท้องถิ่นมาสร้างให้เกิดการหมุนเวียนในการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และด้านสุขภาพ โดยนำทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่มีมาสร้างคุณค่าใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษากระบวนการนำนโยบายการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ไปปฏิบัติ ของ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง พบว่า มหาวิทยาลัยมีการดำเนินการใน 2 ส่วน คือ ระดับตำบล (Tambon System Integrator: TSI) และระดับมหาวิทยาลัย (University System Integrator: USI) กิจกรรมในโครงการและ เป้าหมายที่รับผิดชอบในการยกระดับเศรษฐกิจรายตำบล มี 4 ด้าน คือ

1. การพัฒนาสัมมาชีพและสร้างอาชีพใหม่ (การยกระดับสินค้า OTOP/อาชีพอื่น ๆ)
2. การสร้างและพัฒนา Creative Economy (การยกระดับการท่องเที่ยว)
3. การนำองค์ความรู้ไปช่วยบริการชุมชน (Health Care/เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ)
4. การส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม/Circular Economy (การเพิ่มรายได้ หมุนเวียนให้แก่ชุมชน)

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2563) ที่วิจัย โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่พบว่า บทบาทของมหาวิทยาลัยในการดำเนินการของมหาวิทยาลัยในพื้นที่จะ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ๆ คือ 1 มหาวิทยาลัยจะทำหน้าที่หน่วยงานบูรณาการโครงการรายตำบล โดยใน 1 ตำบล จะมี 1 มหาวิทยาลัยทำหน้าที่ดูแล , มหาวิทยาลัยดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบล ตามปัญหาและความต้องการ ของ ชุมชน อาทิเช่น การยกระดับสินค้า OTOP/ การสร้างและพัฒนา Creative Economy การยกระดับการท่องเที่ยว การนำองค์ความรู้ไปช่วยบริการชุมชนและการส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม/ Circular Economy (การเพิ่มรายได้หมุนเวียนให้แก่ชุมชน) ตามรูปแบบกิจกรรมที่จะเข้าไปดำเนินการในพื้นที่ที่ รับผิดชอบ, มหาวิทยาลัยเป็นหน่วยงานในการดำเนินโครงการของหน่วยงานต่าง ๆ ในตำบลที่ทำหน้าที่ดูแล โดยจ้างงานประชาชนทั่วไป บัณฑิตจบใหม่ และนักศึกษา ไม่น้อยกว่า 20 คนในแต่ละตำบล, มหาวิทยาลัยทำ หน้าที่ประสานงานและทำงานร่วมกับจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการโครงการภายใน พื้นที่ , มหาวิทยาลัยทำหน้าที่บูรณาการและสนับสนุนหน่วยงานต่าง ๆ ที่ไปดำเนินการโครงการภายในตำบลใน ด้านองค์ความรู้วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรม และมหาวิทยาลัยจัดทำฐานข้อมูลขนาดใหญ่ของชุมชนราย ตำบล (Community Big Data) เพื่อให้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์และตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบ มีเป้าหมายชัดเจน

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการดำเนินนโยบายการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศ โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ของ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง พบว่า ปัญหาอุปสรรค คือ ขาดการร่วมมือของเอกชน การลงข้อมูลใน ระบบ CBD ยังขาดความถูกต้องแม่นยำเนื่องจากขาดการตรวจสอบหลังจากนวัตกรรมลงข้อมูล ขาดคู่มือการดำเนิน โครงการจาก กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่ชัดเจน ผลกระทบจากโควิด 19 ทำให้ การรวมกลุ่มหรือประชุมกลุ่มค่อนข้างยาก และเมื่อติดต่อสื่อสารกันทาง Online ทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อน ประมาณ

ล่าช้าและไม่เพียงพอต่อความต้องการของนวัตกรรมและประชาชน และ นวัตกรรมชุมชนเข้ามาติดต่อประสานงานไม่ต่อเนื่องทำให้การดำเนินการสร้างผลิตภัณฑ์หรือสินค้าความเสื่อมสภาพหรือไม่ทันต่อการใช้งาน

สอดคล้องกับการศึกษาของ ภานนท์ คุ่มสุภา (2562) ที่ศึกษาเรื่อง นวัตกรรมท้องถิ่นรุ่นใหม่กับการแพร่กระจายนวัตกรรมสู่ชุมชน ที่พบว่า นวัตกรรมท้องถิ่นรุ่นใหม่ มีความท้าทายในการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนของตนเองหลายประการ ดังที่ เสรี พงศ์พิศ กล่าวถึงคนรุ่นใหม่ที่ต้องการกลับไปพัฒนาชุมชนบ้านเกิดว่า “ต้องมีความคิดสร้างสรรค์ในการนำทรัพยากรในชุมชนมาพัฒนาให้เกิดมูลค่า ต้องลงมือทำอย่างจริงจังจนพัฒนาเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นกับตนเองเพราะความรู้จากการศึกษาในสถาบันการศึกษาอาจไม่สอดคล้องกับบริบทหรืออาจเรียนมาไม่ตรงกับงานในชุมชนและต้องใจกล้าเพราะต้องใช้เวลาพิสูจน์ให้เห็นว่ามีศักยภาพในการเอาตัวรอดเพื่อสร้างการยอมรับจากสมาชิกคนอื่น เนื่องจากส่วนมากมักไม่ใช่ผู้ที่เรียนตรงกับสายงานในชุมชนท้องถิ่น เช่น งานเกษตรหรือคหกรรม” นอกจากนี้นวัตกรรมท้องถิ่นใหม่ยังมีลักษณะที่แตกต่างจากผู้มีบทบาทการขับเคลื่อนชุมชนแบบอื่น ๆ กล่าวคือ ในอดีตชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ มักจะมีผู้มีอำนาจ เช่น เจ้าหน้าที่รัฐ มอบหมายนโยบายในการพัฒนารูปแบบต่าง ๆ มาให้ปฏิบัติในรูปแบบบนลงล่าง (Top-down) อีกทั้งในชุมชนก็อาจมีปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งหมายถึงคนในชุมชนนั้น ๆ ซึ่งมีลักษณะของการเป็นผู้นำทางความคิด มีอิทธิพลทางความคิดต่อคนในชุมชน ซึ่งมักมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ แตกต่างจากนวัตกรรมท้องถิ่นรุ่นใหม่ซึ่งไม่ใช่ผู้มีอำนาจอย่างเป็นทางการ และยังไม่ได้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเนื่องจากส่วนมากต้องเข้าไปรับการศึกษาในเมือง

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินนโยบายการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ของมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง พบว่า แนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคของโครงการทั้ง 65 ตำบล สามารถแก้ไขได้ 4 ด้าน คือ (1) การพัฒนาสัมมาชีพและสร้างอาชีพใหม่ (การยกระดับสินค้า OTOP/อาชีพอื่น ๆ) คือการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการทำการตลาดออนไลน์ พร้อมกับออฟไลน์โดยใช้กลยุทธ์ทางการตลาดสมัยใหม่ (2) การสร้างและพัฒนา Creative Economy (การยกระดับการท่องเที่ยว) ในชุมชนการสร้างจุดเช็คอินและประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสื่อใหม่ (3) การนำองค์ความรู้ไปช่วยบริการชุมชน (Health Care/เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ) การนำนวัตกรรมสมัยใหม่บูรณาการเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิมในการสร้างสิ่งใหม่ โดยนวัตกรรมต้องศึกษาถึงพื้นฐานและสินค้าอย่างแท้จริง (4) การส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม/ Circular Economy การสร้างความแม่นยำในฐานข้อมูล เพื่อสามารถวิเคราะห์ทรัพยากรในท้องถิ่นที่มีสร้างให้เกิดสิ่งใหม่, นวัตกรรมใหม่ ๆ ได้ในด้านเศรษฐกิจ, การท่องเที่ยว, สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม

สอดคล้องกับการศึกษาของ จุฑาทิพย์ ภัทราวาท และคณะ (2562) ที่ได้ศึกษาวิจัย โครงการ “การพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่ใช้นวัตกรรมภายใต้ TRP4 ระยะที่ 1

ที่พบว่า กรอบแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก Grassroot Transformation Platform ประกอบด้วย การดำเนินการที่สำคัญ ได้แก่ (1) การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (2) การปฏิรูป/ยกระดับขีดความสามารถขององค์กรในชุมชน (3) การพัฒนาระบบนิเวศชุมชน (4) การเปิดพื้นที่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชน (5) การพัฒนาแหล่งทุนและสวัสดิการชุมชนเพื่อสุขภาวะที่ดี (6) หน่วยงานแผนติดตามประเมินผลการพัฒนาชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

สำนักส่งเสริมการบริการวิชาการและภูมิปัญญาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ ควรมีอาจารย์ที่ปรึกษาตำบลอย่างน้อย 2 ท่านเพื่อตรวจสอบดูแลการปฏิบัติงานของนวัตกรรมชุมชน และควรกำหนดวันเพื่อรายงานผลการปฏิบัติงานรายเดือนเพื่อการตรวจสอบการทำงานและแก้ไขความผิดพลาดของข้อมูลในระบบ CBD (COMMUNITY BIG DATA)

นวัตกรรมชุมชนควรสร้างสรรค์นวัตกรรมที่สอดคล้องกับทรัพยากรที่โดดเด่นในตำบลเพื่อป้องกันการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ซ้ำกันของแต่ละตำบล ซึ่งจะสร้างความแตกต่างและความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ ทั้งเป็นการลดคู่แข่งทางเศรษฐกิจ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

จากการวิจัยครั้งนี้ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 กลุ่ม รวมทั้งหมด 75 คน โดยได้ใช้เครื่องมือคือแบบสอบถามแบบกึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยค้นพบว่าการวิจัยครั้งต่อไปสามารถนำกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 5 นี้มาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามที่ใช้คำถามปลายปิด โดยการกำหนดตัวแปรและคุณสมบัติ หลังจากกลุ่มตัวอย่างกรอกแบบสอบถามแล้ว นำข้อมูลนั้นมาลงรหัสข้อมูล (Coding) และนำไปประมวลผลด้วยโปรแกรม เช่น SPSS ก็จะทำให้ได้ข้อมูลการวิจัยใหม่ในเชิงปริมาณ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ของ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จุฑาทิพย์ ภัทราวาท. (2562). โครงการการพัฒนากระบวนนิเวศการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

ที่ใช้ในนวัตกรรมภายใต้ TRP4 ระยะที่ 1. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ชญาดา เข้มเพชร. (2564). การยกระดับศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชนด้วยวิจัยและนวัตกรรม. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6 (ฉบับที่ 6), 435-449.
- ณัฐพงศ์ บุญเหลือ. (2564). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการวิชาการคลังสาธารณะและงบประมาณแผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต.
- ณัฐพงศ์ บุญเหลือ. (2564). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการวิชาเศรษฐกิจ การเมือง และการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต.
- บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์. (2564). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการวิชาการกำหนดและการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต.
- ปิยะนุช เงินคล้าย. (2562). นโยบายสาธารณะ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารหนี้สาธารณะ พ.ศ. 2548. (2548, มกราคม 31). *ราชกิจจานุเบกษา* 122 (12 ก) 1-2.
- ภานนท์ คุ่มสุภา. (2562). นวัตกรรมท้องถิ่นรุ่นใหม่กับการแพร่กระจายนวัตกรรมสู่ชุมชน. วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิตย์, 13 (ฉบับที่ 6), 258-299.
- มหาวิทยาลัยทักษิณ. (2563). ประกาศมหาวิทยาลัยทักษิณ เรื่อง การรับสมัครบุคคลเพื่อจ้างเหมาบริการตำแหน่ง “นวัตกรรมชุมชน” โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ(1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) (ประกาศลงวันที่ 9 ธันวาคม 2563). พัทลุง: ผู้แต่ง.
- รัฐศิรินทร์ วิ่งกานนท์. (2564). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการวิชาการคลังสาธารณะและงบประมาณแผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต.
- วงพัทตร์ ภูพันธ์ศรี. (2564). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการวิชาการคลังสาธารณะและงบประมาณแผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต.
- วีณา พึ่งวิวัฒน์นิกุล. (2564). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการวิชาการกำหนดและการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต.

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2563). วิจัยโครงการยกระดับเศรษฐกิจและ

สังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
 ค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2565, จาก <https://bri.mcu.ac.th/>.

สัญญา เคนาภูมิ และ บุรฉัตร จันทร์แดง. (2562). ตัวแบบทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ.

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 3 (ฉบับที่ 1), 95-116.

สากล พรหมสถิต. (2562). การคลังสาธารณะ (Public Finance). ค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2565, จาก

<http://blog.bru.ac.th/2019/09/19/การคลังสาธารณะ-public-finance/>.

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2563). แนวทางการดำเนินงาน

โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ 1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยสู่
 ตำบลสร้างรากแก้วให้ประเทศ). กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). ผลการพิจารณาของคณะกรรมการกลั่นกรองการ

ใช้จ่ายเงินกู้ในคราวประชุมครั้งที่ 23/2563. (ที่ นร.1106/คกง.325). กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

หทัยชนก คะตะสมบุรณ์. (2563). การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน :

กรณีศึกษาตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 8
 (ฉบับที่ 2), 474-488.